

УДК 332.122

Ю.С. Папіж, канд. екон. наук

ДВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна

**КЛАСИФІКАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ
ТА УДОСКОНАЛЕННЯ****Ю.С. Папіж**, канд. экон. наук

ГВУЗ «Национальный горный университет», г. Днепропетровск, Украина

**КЛАССИФИКАЦИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ КЛАСТЕРОВ: СИСТЕМАТИЗАЦИЯ
И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ****Yuliia Papizh**, PhD in Economics

SHEE "National Mining University", Dnipropetrovsk, Ukraine

**CLASSIFICATION OF REGIONAL CLUSTERS: ARRANGEMENT
AND ENHANCEMENT**

Досліджено теоретичні засади класифікації регіональних кластерів. Акцентовано, що кластер є моделлю конкурентоспроможної та інвестиційно привабливої економіки регіонів. Проаналізовано класифікаційні ознаки формування регіональних кластерів. Систематизовано класифікацію регіональних кластерів, яка має слугувати підґрунтям для підвищення ефективності їх формування та розвитку. Додовнено класифікацію регіональних кластерів з метою отримання максимального синергетичного ефекту від їх функціонування.

Ключові слова: кластер, регіон, класифікація, систематизація, удосконалення.

Исследованы теоретические основы классификации региональных кластеров. Акцентировано, что кластер является моделью конкурентоспособной и инвестиционно привлекательной экономики регионов. Проанализированы классификационные признаки формирования региональных кластеров. Систематизировано классификацию региональных кластеров, которая должна служить основой для повышения эффективности их формирования и развития. Дополнена классификация региональных кластеров с целью получения максимального синергетического эффекта от их функционирования.

Ключевые слова: кластер, регион, классификация, систематизация, совершенствование.

The theoretical basis of classification of regional clusters is investigated. The attention that the cluster model is competitive and attractive investment regional economy The classification criteria formation of regional clusters is analyzed. The classification of regional clusters, which should serve as a basis for improving the efficiency of their formation and development, is systematized. The classification of regional clusters in order to obtain maximum synergistic effect on their operation is supplemented.

Key words: cluster, region, classification, systematization, improvement.

Постановка проблеми. Світовий досвід свідчить, що протягом останнього часу кластери, як ефективні інструменти управління розвитком регіональної економіки, як модель конкурентоспроможної та інвестиційно привабливої економіки, що забезпечує високий рівень та якість життя населення, забезпечують позитивні результати у сфері стимулювання сталого розвитку регіонів.

Це зумовлює необхідність першочергово дослідження суті поняття «кластер» та його типу, що визначається цілями, напрямками його діяльності та розвитку, окресленням кола завдань, що вирішуються кластером, їх спеціалізацією і територіальним аспектом діяльності за різними класифікаційними ознаками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатоаспектність сформульованої проблеми вимагає вивчення широкого спектра спеціальних наукових праць. Проблемам формування регіональних виробничих комплексів присвячені праці О.М. Алімова, О.І. Амоші, Б.В. Буркинського, А.С. Гальчинського, В.І. Захарченка, Л.А. Збарзької, М.І. Фащевського, Ю.Г. Леги, М.Г. Чумаченка, В.І. Хомякова, В.М. Яценка та ін. Специфіка територіально-галузевих особливостей економічної організації виробництва розкрита у працях П.Т. Бубенка, О.А. Карлової, Т.М. Качали, О.В. Коломицевої, С.В. Коляденко, М.С. Пашкевич, Л.О. Петкової, Г.М. Самійленко та ін. Проблемам стратегічного аналізу розвитку регіонів присвячені праці В.М. Гейця, М.П. Бутка, В.С. Кравціва, Е.М. Лібанової, Т.В. Пепи, О.В. Черевка, Л.Г. Чернюк та ін.

Питанням кластеризації регіональної економіки присвятили свої праці І.В. Бакушевич, М.П. Войнаренко, М. Енрайт, В.І. Захарченко, Г.Б. Клейнер, Н.І. Ларіна, М. Лоренц, А. Маршалл, В.М. Осипов, М. Портер [9], Г.А. Семенов [10], С.І. Соколенко [11], Р.Ю. Сорока, М. Столпер, В.Г. Федоренко, Дж. Хамфрі, Х. Шмітц та ін. При цьому відносно мало уваги приділяється проблемі підвищення ефективності розвитку регіонів на основі створення стратегічно орієнтованих багатогалузевих промислових кластерів (Н.М. Волкова, А.А. Воронов, О.І. Гуменюк, О.В. Длугопольський, В.Я. Захаров, В.І. Захарченко, Т.В. Сахно та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на вагомий теоретичний внесок зазначених науковців, подальшого детального дослідження та аналізу потребують засади класифікації кластерів.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є систематизація та розвиток наукових засад класифікації регіональних кластерів.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід успішних регіонів вказує на залежність результатів їх діяльності не тільки від ресурсного забезпечення, наявності сучасних технологій, оптимального розміщення, кліматичних умов тощо. Значна увага приділяється впровадженню кластерів.

Як демонструє світова практика, найбільш потужним інструментом стимулювання регіональної економіки, засобом досягнення цілей промислової політики, включаючи структурні зміни, інноваційність, і як наслідок, підвищення конкурентоспроможності, є кластерний підхід [7; 11]. Завдяки кооперації і конкуренції як основним принципам функціонування кластерів забезпечується взаємодоповнюваність між галузями, розвиток технологій, поширення інформації, значимої для бізнесу. Для стратегічного управління підприємствами регіонів зв'язки, що утворюються, виявляються вирішальними у визначенні напрямів впровадження інновацій, підвищенні результативності праці, скороченні виробничих витрат і, у підсумку, в конкурентній боротьбі. Кластери «краще узгоджуються з самим характером конкуренції і джерелами досягнення конкурентних переваг» [8].

Відповідно до кластерної моделі механізм управління діяльністю охоплює весь цикл «ідея – ринок» за рахунок введення до кластерів багатьох установ, підприємств, організацій, які відіграють важливу роль у процесі розроблення та впровадження нововведень. Ефективне функціонування окремих кластерів свідчить про перспективність використання такої структури в різних галузях економіки і регіонах завдяки створенню нових можливостей для відродження діючих підприємств, розширенню зайнятості кваліфікованих працівників і виробництва конкурентоспроможних товарів на світовому ринку.

Сучасний стан кластеризації в Україні характеризується таким чином (рис. 1).

Згідно з основними завданнями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [3] необхідне посилене наукове обґрунтування інтегрованого підходу до формування і реалізації державної регіональної політики, який передбачає у своїй основі консолідацію таких складових: секторальної – підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів завдяки оптимізації і диверсифікації структури економіки, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу; територіальної – досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, запобігання поглибленню соціально-економічних диспропорцій, активізації місцевої економічної ініціативи та зміцнення потенціалу сільської місцевості, забезпечення соціально-економічної єдності і рівномірності розвитку регіонів з метою створення рівних умов для розвитку людини; управлінської – застосування єдиних підходів до формування і реалізації полі-

тики регіонального розвитку, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади.

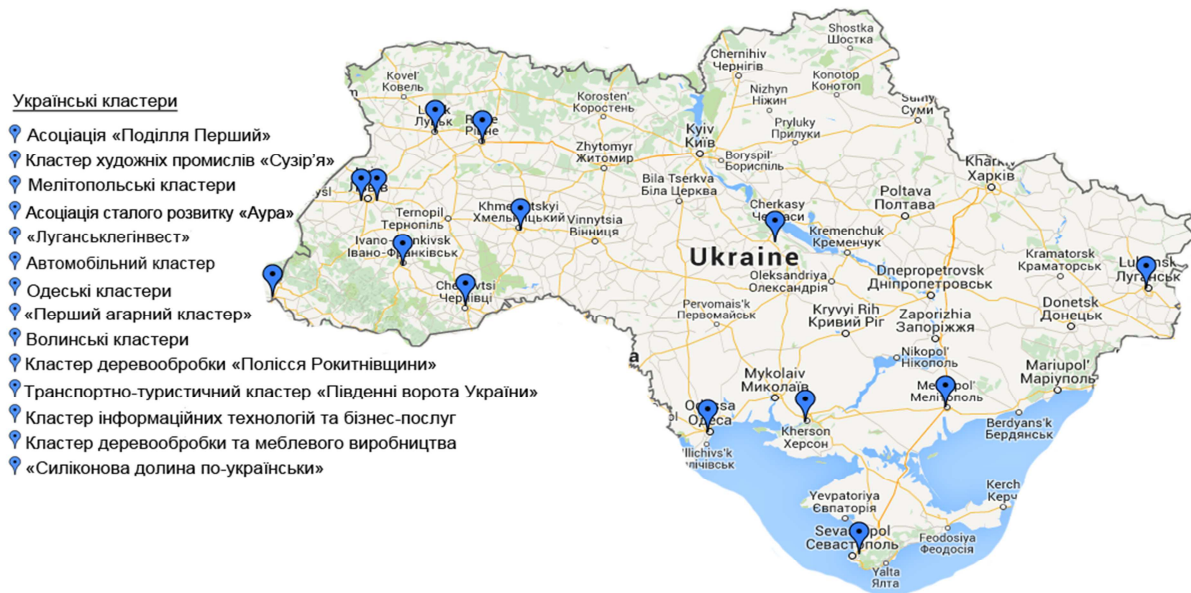

Рис. 1. Сучасний стан кластеризації в Україні

Джерело: [15].

Формування ефективного і прозорого механізму забезпечення регіонального розвитку потребує врахування специфіки розвитку кожного регіону, що, відповідно, має бути відзеркалено під час формування кластерних форм оптимізації господарства регіонів через врахування найбільшої кількості ознак класифікаційного призначення.

Отже, важливим аспектом розвитку кластерів є їхня класифікація за певними ознаками. Систематизація та удосконалення класифікацій регіональних кластерів потребує обґрунтованих наукових підходів до їх функціонального призначення та ефективної реалізації.

Класифікацію регіональних територіально-виробничих кластерів систематизовано та представлено наукові основи її удосконалення таким чином (рис. 2).

Висновки і пропозиції. Розроблення кластерних структур є однією з головних цілей стратегії конкурентоспроможності України. Формування кластерів підвищує конкурентоспроможність держави та її регіонів на світовому ринку на основі: використання глобальної стратегії розвитку країни; визначення діалектичного характеру розробки світових кластерних моделей; впливу сучасних світогосподарських відносин на формування державної економічної політики.

Систематизовано класифікацію найхарактерніших критеріїв та ознак, які є основою формування конкретного типу кластерних формувань. Головною особливістю кластерних регіональних форм є направленість їх діяльності на отримання максимального синергетичного ефекту від тісної взаємодії суб'єктів господарювання та організацій різних галузей та форм власності.

Дістали подальшого розвитку наукові засади класифікації регіональних кластерів із врахуванням ознак формування виробничого ланцюга, динамічності розвитку кластера, організації постачання, приналежності до ресурсної бази та географічної ознаки.

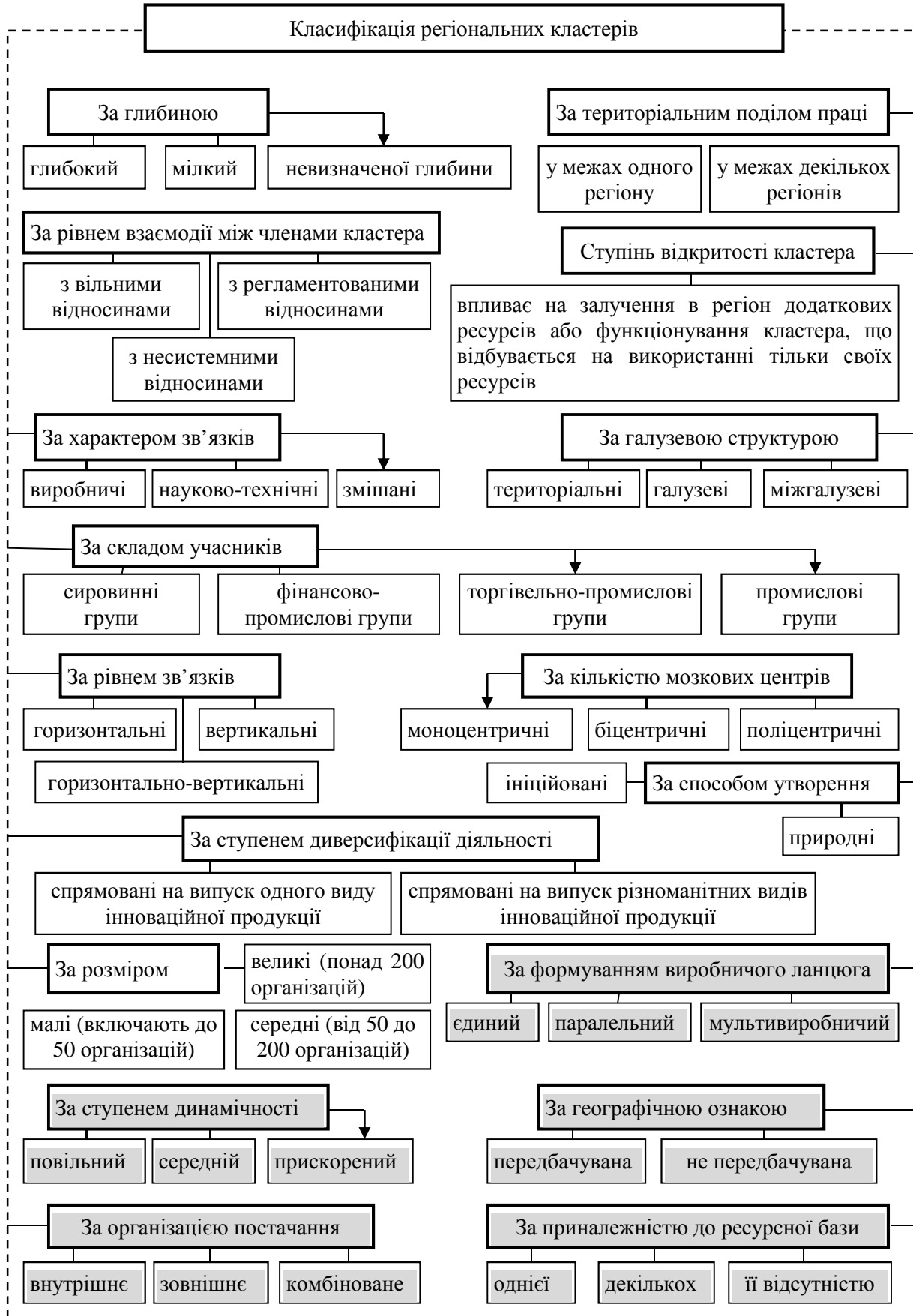

Рис. 2. Класифікація регіональних кластерів

Джерело: систематизовано та доповнено автором.

Наведена класифікація у процесі створення регіональних кластерів дозволить підсилити використання економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища, що призведе до сталого розвитку регіонів у перспективі.

Список використаних джерел

1. *Бутенко А. І.* Феномен кластера у формуванні інноваційної моделі економіки регіону [Електронний ресурс] / А. І. Бутенко, Є. В. Лазарева // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 2. – С. 25–28. – Режим доступу : <http://www.investplan.com.ua>.
2. *Громыко Ю.* Что такое кластеры и как их создавать? [Электронный ресурс] / Ю. Громыко // Альманах ВОСТОК. – 2007. – № 1(42). – Режим доступа : http://www.situation.ru/app/j_art_1178.htm.
3. *Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року* : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385.
4. *Жигалкевич Ж. М.* Кластери взаємодіючих підприємств та їх класифікація / Ж. М. Жигалкевич // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2014. – Т. 19, вип. 2/3. – С. 98–101.
5. *Ковалевская О. С.* Характеристика регионального кластера как сложной системы / О. С. Ковалевская // Економіка промисловості. – 2008. – № 3(42). – С. 70–74.
6. *Ларионова Н. А.* Кластерный подход в управлении конкурентоспособностью региона / Н. А. Ларионова // Экон. вестник Ростов. гос. ун-та. – 2007. – № 1, ч. 2. – С. 62–65.
7. *Мельник С. А.* Управління регіональною економікою : навч. посіб. / С. А. Мельник. – К. : КНЕУ, 2000. – 124 с.
8. *Модели организации региональных промышленных кластеров: обзор международного опыта.* – Екатеринбург : Центр региональных экономических исследований экономического факультета УрГУ, 2008. – № 2. – 41 с.
9. *Портер М.* Конкуренция : пер. с англ. / М. Портер. – М. : Вильямс, 2005. – 608 с.
10. *Семенов Г. А.* Створення кластерних об'єднань в умовах нової економіки : монографія / Г. А. Семенов, О. С. Богма. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – 244 с.
11. *Соколенко С. І.* Кластери в глобальній економіці / С. І. Соколенко. – К. : Логос, 2004. – 848 с.
12. *Скоч А.* Международный опыт формирования кластеров / А. Скоч // Космополис. – 2006/2007. – № 2(16). – С. 118–136.
13. *Стельмашук А. М.* Використання кластеризації у формуванні конкурентоспроможності національної економіки / А. М. Стельмашук // Інноваційна економіка. – 2009. – № 13. – С. 54–57.
14. *Тищенко О. М.* Класифікація промислових кластерів: типи й моделі / О. М. Тищенко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 4. – С. 12–18.
15. *Українські кластери* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/karta/>.
16. *Nauwelaers C.* Clusters and cluster policies: elements for European Benchmarking (the case of Flanders and Wallonia) / C. Nauwelaers // MERIT working paper: University of Maastricht, 2003.
17. *Pichugina M.* Clusters in economy of Ukraine: conditions of creation and development / M. Pichugina // Business and management: diagnosis, strategy, efficiency: conference proceedings 4th International Scientific Conference. – Vilnius : Technika, 2006. – P. 300.